

mouckým privilegií immunitních. Koncem 16. a začátkem 17. stol. byla moc v rukou stavů, a stavové byli protestantští, proto otázka o immunitě kleru se nedala urovnati v dobrotě; moc mohla ustoupiti zase jen moci. Stalo se tak bitvou na Bílé Hoře, která, jako o jiných, také o této otázce rozhodla ostrím mečovým.¹⁾

Chronologický přehled literární činnosti Fr. Bartoše.

Sestavil Josef Bartoča.

Myslím, že zavděčím se všem, kdož budou badati o životě Bartoše před čtvrt rokem zesnulého a stopovati znenáhly jeho vývoj literární, když uveřejním chronologický postup jeho práce duševní. Netajím se ovšem obavou, že v přehledu mém vyskytnou se některé mezery, nieméně kojím se zase naději, že jich mnoho nebude. K některým spisům a rozpravám připojuji některé poznámky, domnívaje se, že přijdou vhod čtenářům z rozmanitých příčin a ušetří jim hledání. Poznámky ty nejsou arci systematické, nýbrž většinou příležitostné. Zároveň upozorňuji, že jsem nemohl sem zahrnouti článkův anonymních nebo pseudonymních, jichž nebožtik též dosti napsal, ale mně většinou zůstaly neznámy.

1868.

Ueber die modale Bedeutung des böhmischen Instrumentals v programě I. (katolického) státního gymnasia v Těšíně (str. 18—36); dosti dlouhá a zajímavá to rozprava doložená hojnými příklady vzornými, které svědčí o znamenité sčtetlosti Bartošově už tehdy.

1869.

1. *Einige Bemerkungen zur böhmischen Syntax*, v programě téhož gymnasia na str. 22.—27. Bartoš pojednává tu o instrumentale prostorovém; o trojí vazbě slovesa styděti se; o genitivě míry (po substantivech a adiectivech); o instru-

¹⁾ Upozorňuji tuto na nedopatření, jež mi při opravě předcházejících 2 částí ušlo. Z poznámky 1. na str. 126. škrtnuta buďtež poslední slova: Jméno na listku. Na str. 124. v řádku 14. škrtnuto budiž slovo „kanovn.“; Florian Tomanikl, vládyka, byl pisařem menšího práva moravského. (Paprocký, Zrcadlo, list 374. rub).

mentale qualitatis, který roku předešlého ve zmíněné rozpravě pokládal za latinismus. I tato rozprava svědčí o hystřém úsudku spisovatelově a důkladné znalosti věci.

2. *O instrumentale hmoty*; příspěvek k české skladbě. Otištěn v Čas. Matice Moravské¹⁾ v I. roč. str. 184—198.

1870.

1. *Kritika* Nákresu mluvnice staročeské od Jos. Jirečka (na 12 str.) v Č M M str. 36—48. Posoudil jej příznivě, ač vytkl i nedostatky a vědecky odůvodnil dodatky.

2. *Příspěvky k české skladbě* (o genitivě míry; o accusativě kolikosti; o vazbě dle smyslu; o infinitivě časoslov přechodných závislém na časoslově, jménu podstatném nebo přídavném; o genitivě závislém na pádě předložkovém. Č M M str. 117—123.

1871.

1. *Paběrky sebrané na poli české poesie kramářské* v Č M M (str. 6—28., 56—84.), celkem 51 stran.

2. *Jakou zkázu bere náš druhdy přesný, správný i určitý jazyk skrze novináře a mladší spisovatele české* v Č M M str. 85—92.

1872.

1. *O genitivě závislém na časoslovech* v Č M M str. 41—42. Vyšlo též jako zvláštní otisk v Brně tiskem a nákladem K. Winkra 1872.

2. *Kritika* Brandlovy Knihy Rožmberské v Č M M str. 92—94.

Kniha.

3. *Anthologie z národních písní československých*, kterou ze sbírek K. J. Erbena, F. Sušila, J. Kollára a J. V. Kamaryta učinil František Bartoš, professor c. k. slov. gymnasia Brněnského. V Praze u Fr. A. Urbánka. Kniha tištěná má sice na obálce rok 1874, ale vyšla už r. 1873, neboť toho roku byla už posouzena; ale předmluva datována jest 10. října 1872. Spisek obsahuje stran VIII + 176. Už tu projevil se Bartoš nejen jemným aestheticem, nýbrž také znamenitým věcným znalcem poesie prstonárodní (viz Úvod IV—VII), jak vidno ze zásad, jimiž zbavil písně

¹⁾ Všude jinde zkracuji: Č M M.

nejapných dodatků; v opravách písní zašel arci přes míru, když na př. místo „galánka“ vsude vkládal „kochanka“. V úvodě projevil také přání (str. VII.), aby byly vydány podobné výběry z jiných literatur slovanských. — Obsah spisku: I. Dějepravné. II. Posvátné. III. Zpěv a jeho význam. IV. Milostné (60 str.) V. Z přírody. VI. Hospodné a pijácké. VII. Žertovné, satirické, naivné. VIII. Různé. Přídavek (Dětské hádanky).

1873.

1. *Jak bychom mohli a měli těžiti z neporušené řeči lidu na prospěch jazyka spisovného?* V Č M M str. 62—74.

2. *Kritika* Kuldových Národních pohádek a pověstí z okolí rožnovského; v Č M M str. 182—183.

3. *Něco o českých verbalích na „stvi, áni, ení“*; v časopise Komenském, toho roku založeném, jal se horlivě uveřejnovati práce grammatické na očistění a vytríbení jazyka českého, chtěje čeliti neurčitosti neb i nepěknosti takových substantiv (str. 148—150.).

4. *Příspěvky k české slohovědě prozaické i básnické* v Komen. str. 308—310., 322—325., 370—372. Mluví tu o podvojnosti výrazů synonymních a opačných, o způsobě (figuře) etymologické. Plno příkladů z národních písní (Koll., Suš., Čel., Erb.) i ze starých spisů (Passionálu, Štítneho).

5. *Příspěvky k české skladbě* v programě I. čes. gymnasia v Brně na str. 3—32.: 1. O genitivě závislém na substantivech; 2. o náhradě genitivu adiectivem; 3. o genitivě porovnávacím. Podává tu přehledné roztrídění a hojné doklady.

Pozn. Že tohoto roku vydal též Anthologii z nár. písní uvedl jsem při roce 1872.

1874.

Rozpravy:

1. *O stálých epithetech* (ornant.) v Komen. str. 21.

2. *Některé drobnosti o adiectivech* (str. 56—57.) v Kom.

3. *O předložce „od“* v Kom. str. 67—68., 100—102., 118—120., 131—133., celkem 7 stran.

4. *Brousek* v Kom. 180—182 str.

5. *O činném přičestí času minulého* v Kom. (str. 275—277.).

6. *O kondicionále* v Kom. 372—74., 385—89., 402—405., celkem 10 stran. Podrobně a důkladně probírá všechny možné případy.

K n i h y:

7. *Stručný přehled dějin literatury české doby staré a střední.* Sestavil Jan Vesnický. (80 str.)

8. *O instrumentále.* Napsal Fr. Bartoš. VI. svazek v Urbánkové Bibliotéce paedagogické. Str. 92. Příklady vybral z 56 pramenův.

9. *Příhody*, jež na cestě do Carohradu a zvláště v zajetí svém zkusil a sepsal Václav Vratislav z Mitrovic. Úvod (str. 3—6.) podepsaný nakladatelem napsal Bartoš. Spis vydán jazykem obnoveným, vybroušeným, nikoliv původním, aby mládež studující vedle poutavého obsahu měla také vzor správného jazyka.

1875.

Rozpravy:

1. *O některých způsobech české atrakce čili assimilace syntaktické* v Listech filolog. a paedag. 120—126.

2. *O předložce do a z* v List. filolog. a paed. 141—153.

3. *O předložkách za a na* v List. fil. a paed. 287—304.

4. *Kritika* obsírná a důkladná Latinské cvičebné knihy Rissovy pro I. gymnas. třídu (v List. fil. a paed. 190—204.); vytýká jí zejména vady z české skladby a fraseologie.

5. *Kritika* Tomášкова překladu Ciceronovy řeči proti Verrovi o dilech obrazných (tamtéž str. 205—207.); odsuzuje a vytýká nepěkný, nečeský sloh.

6. *O předložce o, ob* v Komenském 132—33., 148—150., 177—179., 196—199.

7. *O ellípsi* v Kom. 275—278., 305—308. Vyčerpává látku velmi důkladně (příklady hl. z Kuldy a z Erbena).

8. *O předložkách složených* v Kom. 337—338.

9. *Některé poznámky k článkům páně Kottovým* položeným v Listech filologických II. 75 nn. a v Komenském čís. 18. a 19. Brání se proti výtkám prof. Kotta, že v některých vazbách nepřebrousil a dokládá své názory četnými a vzornými příklady.

Pozn. Rozpravy grammatické jsou vesměs studie k chystané „Skladbě jazyka českého“.

K n i h y:

10. *Vlast.* Kytice z básní vlasteneckých. Uvil Jos. Zapletal. V Praze u Fr. A. Urbánka. Str. 114 drobného tisku. Měly buditi vlastenecké nadšení; celkem uveřejněno tu 150 básní od 22 bás-

níků: Čelakovského (5 básní), Furcha (1), Hála (3), Hajniše (1), Heyduka (4), Jablonského (4), Jana z Hvězdy (1), Kamaryta (1), Kollára (29), Koubka (3), Krásnohorské (5), Metlinského (1), Nerudy (6), Pokorného (5), Quisa (10), Sušila (7), Škultétyho (1), Šmilovského (5), Šolce (4), Štulce (41), Vinařického (2), Züngla (11). Některé verše byly velmi smělé; Moravě určena zvláštní část. — Před sbírkou předchází vzletný a nadšený úvod o lásce k vlasti. Lindner v Paedagogiu (1879, str. 141) posoudil „Vlast“ příznivě, podotýká, že sběrateli nebylo třeba roušky pseudonymnosti.

11. *Pravidla moudrosti a opatrnosti*, která z „Mudroslovi“ Fr. L. Čelakovského mládeži české vybral Jan Kopecký. V Praze jakožto 26. svazek Nové knihovny pro mládež, pořádané M. Weinfurtem a Fr. A. Zemanem. — Obsah: Předmluva (str. 1—10.) o důležitosti příslovi a pořekadel. A. Česká příslovi (dle hesel: Bůh, rodiče atd.) str. 11—66. B. Česká pořekadla (str. 67—93.). Ve dvanáctce 93 str.

1876.

Rozpravy:

1. *O předložkách za a na* v Listech fil. a paed. str. 143—148.

2. *O předložce po*, tamtéž str. 148—156.

3. *Kritika* Brandlova Glossaria, tamtéž str. 226—229.

Toho roku zvolen byl Bartoš redaktorem Časopisu Matice Moravské a řídil jej po 7 let (do r. 1882).

K n i h y:

4. *Česká čítanka pro I. třídu škol středních.* V Praze u Fr. A. Urbánka. V Národních Listech byla naprosto odsouzena, kdežto v „Komenském“ Kosina dokázal její výbornost; také v Listech filolog. a paedag. byla posouzena velmi příznivě.

5. *Malá Slovesnost*, kterou za knihu učebnou a čitací pro vyšší třídy škol středních sestavili Jan Kosina a Fr. Bartoš. Vydána u Winikra v Brně. Str. VI + 325. Účel knihy vytkli spisovatelé na str. V.: aby žactvo na základě jejím nabylo pokud možná důkladných znalostí hlavních druhův úpravy poetické a prosaické. O úkol rozdělili se spisovatelé tak, že Bartoš vybral material a zpracoval také nauku o prosodii a metrice; Kosina zpracoval theorii kromě částí o básnictví dramatickém, kterou napsal K. Šmídek. — Riss z osobních příčin uveřejnil o Slovesnosti nepřiznivý posudek strannický v Listech filolog. a paed. —

Původní podoba „Slovesnosti“ byla tato: Předmluva (VI str.). — Průprava (co jest literatura?) — Základové české metriky. Důležitější verše časoměrné. Verše přízvuchné. Rým a jiné příkrasy verše. Strofy. (Str. 1—12.) Nástin poetiky (str. 13—231.); nejprve vyložena theorie každého druhu básnického, pak následují příklady z literatury. — Nástin stilistiky (231—242): prósa; sloh; trópy a figury. — Základné tvary prósy (242—307.). — Poznámky (308—316.) — Zprávy životopisné (317—323.). — Obsah (324—325.).

6. *Vesna*. Kytice z básní milostných, kterouž uvil Jos. Zapletal. Obsahuje 175 str. drobného tisku. Sbírkou sestavena tak, aby se v ní jevil vznik a rozvoj lásky, její slasti a strasti. 36 básníkův umělých zastoupeno tu 222 básněmi, lidová poesie všech národů slovanských vykazuje 96 písní, skoro celou třetinu. V pěkném výběru tom zastoupeni tito básníci a básničky: Adámek Boh. (1), Beznaděj (1), Čacká (1), Sv. Čech (2), Čelakovský (34 básněmi), Dörfl (8), Dunovský (1), Furch (1), Goll (3), Hálek (26), Heyduk (4), Hrdličková (5), Jan z Hvězdy (1), Jablonský (11), J. V. Jahn (1), Kamarýt (5), Kolář Fr. (1), Kollár (28), Krásnohorská (12), Kropáček (1), Langer (9), Mayer (8), Mráčková (5), Mühlsteinova (1), Neruda (10), Nebeský (1), Pokorný (2), Ptačovský (1), Quis (2), Sládek (1), Studničková (15), Šolc (1), Vítek (1), Vrchlický (8), Wenzig (9). Lidová poesie zastoupena taktó: česká (23), moravská (31), slovenská (15), polská (1), ruská (11), chorvatská (1), srbská (12), slovinská (1), lužická (1). — I tuto sbírku příznivě posoudil Dr. G. A. Lindner v Paedagogiu 1879, str. 141.

1877.

1. *O předložkách v, nad, pod, před* v List. filolog. 102—105., 225—239.

2. *Ze života lidu moravského* v Čas. Mat. Mor. 136—153. Panství Zlínské. Dědiny, chalupy, polní hospodářství, ovoce, včely, přírodopis lidu, ptačí mluva, strava, kraj, obec, roboty.

3.—6. *Posudky*: Osvěty (98—99.), Úplného Besedniku Vilimkova (99—100.), překladu Srbských národních pohádek (181—187.), Bayerova Rožnova 187., vesměs v Č. M. M.

7. *O českém dativě prostém i předložkovém* (str. 3—26.); přesné rozdělení původního významu s hojnými doklady v programě I. čes. gymnasia v Brně.

8. *Posoudil* Brus jazyka českého v Komenském 141—142., 156—158., 171—172., 188—189., doporučí ho, doplňuje a popravuje.

1878.

Rozpravy.

1. *Ze života lidu moravského*. Nářečí slovácké. Svatba. Č. M. M. 1—67., 125—145. (celkem 87 str.).

2. *Posudek* Odborné pathologie a terapie v Č. M. M. 118—121.

3. *Brousek* v brněnském „Obzoru“ proti vadám nejčastěji se vyskytujícím. (O některých slovech cizopasných. Výprava na cočky, celkem 8 str.).

4. *Kritika* Nerudových „Písní kosmických“ velmi pochvalná v „Obzoru“ str. 220—222.

Knihy:

5. *Skladba jazyka českého*, kterouž pro školy střední a ústavy učitelské sepsal Fr. Bartoš. — Vyšla po mnoholetých pracných studiích v Brně a byla přijata velmi příznivě; viz rozsáhlou úvahu Petra Durdíka v Listech filolog. str. 70—80.; v Komen. 1878 str. 790. a 1879 str. 205., v brněn. Obzoru 1878 str. 158. a v Paedagogiu 1880 str. 39—40. (od L. Čecha).

6. *Malá Slovesnost* vyšla v II. vydání bez podstatných změn (VII + 308). Části theoretické dle možnosti uskrovněno (zvl. nauka o figurách syntaktických, protože byla pojata do Bartošovy Skladby); nově sem dány 3 pohádky Erbenovy a 3 básně Vrchlického (Tvář Jidášova, Země, Korist oceanu); vydavatelé snažili se odstraniti výtky učiněné prvním vydání.

7. *Česká čítanka pro I. třídu škol středních*; II. opravené vydání.

1879.

1. *Ze života lidu moravského*: Zpěv, hudba i tanec. Děti: dětská řeč; vychovávání dětí v rodině; hry a zábavy dětské v Č. M. M. 1—20., 51—64., 157—175. (celkem 52 str.).

2.—4. *Posudky* tří Vymazalových spisů: R. K. Z., Obrazy z dějin českých a rakouských, Dějiny německé literatury v Č. M. M. str. 40—41., 49—50.

5. *Historická píseň o Francouzích na Moravě* v brn. Obzoru str. 216.

6. *Filologický důkaz, že „Moravské národní písně“ jsou podvrženým dílem Fr. Sušila*, v brn. Obzoru str. 293. nn. Je to časové

pojednání satirické proti nepřátelům R K; byl zesnulý do pozdních let obhájcem R K, nemoha jakožto muž přímé povahy uvěřiti tak ošemetnému podvodu; na konec arci též se smířil s faktem tím.

7. *Posoudil* Paměti města Val. Meziříčí a Krasna v brn. Obzoru str. 346.

8. *Posoudil* důkladně a pochvalně Růžičkova „Slohová cvičení škol obecných“ v Paedagogiu 135—138., přihlížeje k věcné i jazykové stránce; z kritiky zřejmo, jak vše pročetl a uvážil; upozorňuje na dobrý obsah a některé chyby jazykové.

9. *Posoudil* nepříznivě Nauku o slohu od Jos. Jedličky jakožto knížku podivinskou jak obsahem tak formou. Paedagogium 1879 str. 138—139.

1880.

1. *Ze života lidu moravského*: Rok církevní. Pověry. Zvyky a obyčeje v Č M M 1—21.

2.—9. *Posudky* v Č M M toho roku všechny jsou Bartošovy mimo jediný Brandlův. Posoudil tyto spisy: Dobšinského Prostonárodní obyčaje, povery a hry slovenské str. 89—90. — Sbírký prostonárodní, které pořádá pohádková kommisie liter. řečnického spolku „Slavia“ v Praze (str. 90.). — Moravské národní pohádky a pověsti sebrané a napsané Fr. M. Vránou (str. 91.). — Nár. pohádky a pověsti z okolí Velkomeziříčského a Jihlavského sebrané Fr. Al. Sedláčkem (str. 91—92.). — Passionál vydávaný Blažkem 2—3. sešit (str. 93.). — Urbánkův Bibliografický věstník (str. 93—94.). — Životopisné zápisky G. Pflögera Mor. vydané Horou (str. 94.).

10. *Moravské Valašsko, kraj i lid* v Osvětě str. 369—386., 449—464.

11. *Karel Miarka*, buditel a vůdce polského lidu v pruském Slezsku. V brněn. Obzoru 52 nn., 67 nn.

12. *Živnosti a obchody lidu slovenského* v Obzoru 148 nn., 180 nn., 198 nn.

13. *Pes v zrcadle našich přísloví a pořekadel* v Obzoru 227 nn.

14. *Slovo o broušení jazyka českého* v Paedagogiu 389—400., 443—452. (celkem 20 str.). Ve vážné, ale vroucí rozpravě té podává historický přehled, jak se jazyk náš účinkem vlivů cizích už za dávných dob kazil i brousil (Hus, Blahoslav a j.), ukazuje, jak všichni jiní národové vzdělání dbají čistoty jazykové; z toho logicky dovodí, jak i my máme pečovati o správnost jazyka ma-

terského. Uvádí stručně nejhrubší poruchy v hláskosloví a skladbě a opravuje vady vhodně a vtipně; ostře vystupuje proti neslychanému prznění českého jazyka v pověstných „Merendách“ a zvláště učitelům doporučuje, aby úsilně pěstovali řeč mateřskou. Ostře vystupuje proti odpůrcům přesnosti jazykové (na př. Jak. Malému) a potírá liché výmluvy jejich vtipně a důmyslně. Žádá za revisi školních učebnic po stránce jazykové a potřebu dokazuje slohovými vadami II. čítanky Čelakovského; na konec upozorňuje i na domácí četbu u studujících, aby též byla pramenem k očištění jazyka.

15. *Posoudil* Tiefertunkovu Historii literatury české (II. vyd.) v Paedagogiu 34—37. nestranně a s důkladnou znalostí věcnou, s bystrým rozhledem po celé literatuře; chválí dobré stránky její a navrhuje opravy; jazyk někde přeburuje.

K n i h a :

16. *Skladba jazyka českého*, II. vydání. Uznává věcné výtky „Skladbě“ učiněné a mění ji dle nové zkušenosti. Nové vydání zbudoval na základech zcela jiných; doplnil, čeho se nedostávalo (naukou o slovesech předponových), jednak hleděl krátiti, pravidla syntaktická určitěji a zřetelněji vysloviti.

1881.

1. *Z duchovní dílny našeho lidu* v Osvětě 556—565., 735—749., 934—945., 1087—1100. (celkem 40 str.).

2.—5. *Posoudil* v Č M M dvě povídky V. Špačka: *Knihy ďáblovy* a *K holi žebrácké* (III. a V. svazek Urbánkovy knihovny pro lid) str. 185—187. — Dvorského Paměti o školách českých str. 187. — Hellwaldův Přírodopis člověka 187—188. — Hulakovského Ukázku ze synonymiky a fraseologie francouzské 188—191.

6. *O některých zvláštěnostech pádů předložkových a jak proti nim často chybujeme* v Komen. 5—8. str.

7. *Správně-li „sděliti něco s někým nebo někomu“?* v Kom. str. 127.

8. *Zbytečné starosti* v Kom. 243. Namířeno proti těm klasickým filologům, kteří zdomácnělá slova cizí chtěli nahraditi nezměněnými tvary cizími (angel, Aigypť a p.).

9. *Malá ukázka prostonárodní fraseologie* hledíc zvláště ke konkrétnosti našeho jazyka v Kom. 401—404.

10. *O slovesech předponových* v Kom. 635—637., 651—653.

11. *O pádech předložkových jakožto částech věty* v Kom. 686—691., 700—703.

12. *Homilie na texty vlastenecké*, v nichž stanoví, co se každému ukládá za vlasteneckou povinnost. V Komen. Podepsán pseudonymem „Starý vlastenec“.

13.—15. *Posoudil* v Paedagogiu pochvalně Brus jaz. českého (III. vyd.) str. 136—138.; Englovu „Větu a její části“ prohlásil za zbytečný plod literární 138—139.; doporučí Dlouhého spis O historickém vývoji tance a jeho kulturním významě 140—141.

K n i h y:

16. *Česká čítanka pro IV. třídu škol středních*. V předmluvě podotýká, že látku čerpal z literatury nejnovější, uspořádal dle osnovy organizační tak, aby se mysl mladistvá šlechtila, aesthetický vkus třibil a mravní povaha vzdělávala. Vedle toho články měly poskytnouti látky a vzorů ke cvičením slohovým. Výběr ten potkal se u nás s obtížemi. Dva přídavky: O trópech a figurách (str. 172—176.). Základové české metriky (176—187.).

17. *Stručná nauka o trópech a figurách a základové české metriky*. Samostatný otisk z Čes. čítanky pro IV. třídu.

Pozn. Toho roku značně působil i živým slovem, přednáškami ve Čtenářském spolku brněnském. Vzkřísil v něm literární odbor a stal se jeho předsedou. Ze studií svých o nár. písních četl ukázky 28. března a 29. dubna (vytkl charakteristické znaky). 30. května zahájil rozpravu O látkách básnických, vytýkaje některým básníkům našim, že nevolí všelidských idejí, které by byly sympatické každému čtenáři; jsou to ideje pozitivní: láska k Bohu, vlasti, svobodě, přátelství — ty zúrodňují, kdežto negace, sprostý materialismus a cynismus že ruší a ničí poesii. (Viz Literární listy str. 49. a 58.)

1882.

R o z p r a v y:

1. *Život a literatura*. I. Literární aforismy. II. O literatuře pro mládež. III. O literatuře básnické. IV. O některých obecných potřebách i vadách naší literární produkce. V brněn. „Obzoru“ str. 145—147., 161—165., 177—181., 209—217., 321—324. (celkem 21 str.). — Aforismů těch všiml si také jinde, viz Liter. listy 1882, str. 62.

2. *Čím hyne naše časopisectvo?* V Obzoru 159. a v Lit. list. 67.

3. *Průprava k nauce o větě jednoduché* v Kom. 5—6., 22—23.

4. *O některých novotách v řeči naší od nedávna zbytečně a bez potřeby zaváděných* v Kom. 177—179., 196—199. Článek namířen na hyperkritiku filologickou: chybný slovosled, přílišné vokalisování předložek a pod.

5. *Nebezpečná kniha* v Komen. 433—438. Přísně odsuzuje Černoouzův spis pro dospělejší mládež „Továrník Vít“ jakožto demoralisující. V Kom. 433—438.

Pozn. Tímto rokem přestal vycházeti Č M M, a Bartoš uchýlil se s příspěvky do jiných listů literárních a vychovatelských (Obzoru, Komenského, Paedagogia).

K n i h y:

6. *Nové národní písně moravské* s nápěvy do textu vřaděnými. Příspěním pp. Ant. Novotného, P. P. Pavelky, dra. S. Vašátka, J. Vyvlečky a j. za doplněk sbírky Sušilovy vydal F. B. — Obsahuje 196 str. a 413 písní (o mylem udáno 417). Velmi příznivě tuto sbírku posuzuje V. V. Zelený v Osvětě 1882 na str. 935—943., zova ji neocenitelným doplňkem k Sušilovi. — Jsou v ní písně ze Zlinska, od Břeclavě, ze Vsacka, z Lišně, z různých končin Moravy, slezské, vánoční koledy z Nov. Hrozenkova, vánoční hry ode Žďára.

7. *Skladba jazyka českého*, III. vydání. Nauka o pádech předložkových přepracována. Rozmnoženo o methodickou průpravu o větě jednoduché, kapitolou o jakosti děje slovesného, o slovesech předponových, ukázkou české fraseologie. VIII + 196 stran.

8. *Stručný přehled dějin literatury české doby staré a střední*, II. opravené vydání (78 str.). Sestavil Jan Vesnický.

Pozn. Literární činnost tohoto roku i příštího nebyla tak rozsáhlá jako jindy; neboť B. maje dovolenou cestoval po Moravě, sbíraje národní písně a jiný materiál národopisný; práce ta zabírala všechnu jeho mysl i volný čas.

1883.

1. *Prosba k naší intelligenci* v Obzoru, str. 16., aby intelligence jej podporovala ve snaze prozkoumati moravský lid, aby mohl nakresliti jasný obraz lidu moravského.

2. *Podluží a Podlužáci*. Ethnografický obrázek z jižní Moravy. V *Obzoru* 113 nn., 129 nn., 145 nn., 161 nn.
3. *O světských písních kramářských* v *Obz.* 290 nn., 306 nn., 323 nn., 337 nn.
4. *Prostonárodní kalendářik ze Zlínka* v *Kom.* 62—63., 79—80.
5. *Naše písně* v *Kom.* 757.
6. *Homilie na texty vlastenecké* s pseudonymem „Starý vlastenec“, v *Komenském*.

K n i h y:

7. *Lid a národ*, I. svazek (244 str.) jako V. dílo Moravské bibliotéky vydávané Fr. Bayerem ve Vel. Meziříčí nákladem Šaškovým. Obsah: 1. Bývalé panství Zlínské (str. 5—154.); je to otisk článků vyšlých v Č M M 1877—1880 s názvem: Ze života lidu moravského. — 2. Moravské Valašsko, kraj i lid (155—238.), otisk z *Osvěty* r. 1880. — 3. Dodatek (239—244.) ke str. 154. o lidech, kteří chodili do dědiny: dráteníci, židé, olejkáři atd.

8. *Česká čítanka pro I. třídu škol středních*, III. vydání.
9. *Česká čítanka pro II. třídu škol středních*.
10. *Skladba jazyka českého*, IV. vydání (přehlednuté III. vyd.).
11. *Malá Slovesnost*, III. vydání I+340 str. Značné změny zavedeny jak v úpravě tak v látce. Větším tiskem i části theoretické vytištěny. Část theoretická zůstala beze změny. Pronikavé změny provedeny v části epické, kdež ukázky ze starší literatury nahrazeny a doplněny novějšími a dokonalejšími plody básnickými.

zejména Sv. Čecha a Jar. Vrchlického (z „Dagmary“, z Danteova „Pekla“, „Ve stínu lípy“, z „Anděla“, „Žižky“, „Slávie“; Nerudova „Ballada horská“). Změny tyto podmíněné netušeným rozvojem české poesie zavedly osvěžení do zdařilé knihy a obohatily ji vzácnými skvosty. Svědčí to o pokrokovosti, rozmyslnosti a pečlivosti skladatelů „Slovesnosti“, kteří stále měli na mysli zdokonalení své knihy a prospěch české mládeže.

1884.

1. *Moravští Kopaničáři*. Ethnografický obrázek z jihovýchodní Moravy v *Osvětě* 46—60., 149—158., 232—243. (35 str. celkem).
2. *Drobné příhody z potulek filologických* v *Obz.* brn. 2—5. str.
3. *Podluží a Podlužáci* v *Obzoru* str. 274 nn., 292 nn.

4. *Posudek o Vlčkově Přehledu dějin literatury české* v *Obz.* str. 304 nn.

5. *Vincenc Brandl* v *Liter. listech* str. 59—60. jest asi od Bartoše (k padesátým narozeninám Brandlovým).

1885.

1. *Kapitola z prostonárodní geografie a ethnografie moravské* v *Osvětě* (29—35.).

2. *Chléb v názorech, zvycích a pověrách našeho lidu* v *Obzoru* str. 3 nn. Látka velmi pěkně a poutavě ze všech možných končin Moravy sestavena.

3. *Několik slov o národním kroji* v *Obzoru* 305 nn. Horlivá přímluva za něj.

4. *Pod našima okna*. V *Obzoru* 61 nn. Pěkný, stručný rozbor lidové písně.

5. *Poznámka k článku*: Jak psáti adjektiva od vlastních jmen odvozená — v *Komen.* 278—279.

6. *Ukázky z věcného slovníku dialektů moravských* v *Kom.* 4—8., 39—42., 102—105., 134—138., 292—294. (celkem 16 str.).

K n i h y:

7. *Lid a národ*. II. svazek (337 str.). Obsahuje sebrané rozpravy národopisné a literární jinde již otištěné, totiž: *Podluží a Podlužáci* (7—99.). *Moravští Kopaničáři* (103—194.). *O naší poezii kramářské* (195—295.). *Tri filologické humoresky* (295—337.) totiž: 1. *Kapitola z prostonárodní geografie a ethnografie moravské*. 2. *Drobné příhody z potulek filologických*. 3. *Pes v zrcadle našich přísloví a pořekadel*.

8. *Česká čítanka pro II. třídu škol středních*, II. poopravené vydání (některé básně nové: *Čechův Původ skrívánka*, *Vajanského Mladý drotar*).

1886.

1. *Naše děti* v *Komen.* v 21 číslech asi 80 stránek.

2. *Naše hudební texty* v *Obzoru* 51—53. (O *Hádkově hymnu* v *Dědicích Bílé Hory*).

3. *Ve prospěch českého čtení* v *Obzoru* 65—67., 81—82. Přimlouvá se za výbor nejlepších plodů naší krásné i poučné literatury, které by rozsávaly čisté semě v srdce národa, tepe ostře materialismus, nihilismus, pessimismus a kosmopolitismus mnohých

básníků našich. Nejen forma, i obsah budiž krásný a dokonalý! Brojí proti spisům protináboženským nebo frivolním, káže psátí lidu spisy poučné, populární.

K n i h y:

4. *Dialektologie moravská*. I. díl (374 str.). Nářečí slovenské, dolské, valašské a lašské. V Athenaeu čís. X. mezi jinou chválou znalec nad jiné povolany univ. prof. Dr. Gebauer vyřkl toto: „V grammatické literatuře české neznám díla tak obsažného a spolu obsahem pravdivého, jako jest Dialektologie Bartošova“.
5. *Česká čítanka pro IV. třídu škol středních* (II. vyd. nezměn.).
6. *Skladba jazyka českého* V. vydání (přehlédnuté IV. vyd.).

1887.

1. *Naši malí pastevci* v Osvětě.
 2. *Naše nejnovější národní hymna* v Hlídce liter. 349—350. Ironicky a sarkasticky horlí, že se stydíme za chauvinismus národní, kdežto velicí národové nikoli; za to o udatném reku kanonýru Jabůrkovi zpíváme s takovým nadšením, že už vyšlo III. vydání té bezcenné odrhovačky.
 3. *O nynějším úpadku našeho jazyka* v Obzoru 17—20.
 4. *Česká hodinka* v Obzoru v „Besedě“ v číslech 3—23. probírá chyby a ukazuje, jak se má správně mluvit. (Pády předložkové, synonyma).
 5. *Vzor „té pravé kritiky“* v Obzoru 350., brání se proti útoku Jana Liera v Lumiru.
- Pozn.* V literárním odboru „Čten. spolku“ přednášel o své „Nové sbírce národních písní moravských“.

K n i h y:

6. *Česká čítanka pro III. třídu škol střed.* Tento díl opozdil se značně za ostatními čítankami jednak pro jiné práce neodkladné, jednak pro vyčerpanost látky dřívějšími díly. V předmluvě podán také stručný návod k úlohám.
7. *Babička Boženy Němcové* slohově upravená pro mládež studující. Zásady o takových opravách napsal v předmluvě ku své „Rukověti správné češtiny“. Vydání to bylo téměř do roka rozebráno.

1888.

1. *Divé ženy dle dosavadních pověr lidu moravského*. V prémii Umělecké Besedy v Praze.

2. *Příspěvky ku praktické poetice* v Hlídce liter. 197—201., 229—232., 289—291. Podává tu aesthetický rozbor Nerudovy Ballady horské a 3 národních ballad moravských: Smrt, Turecká nevěsta, Žárlivec — na potřebu školskou.

3. *Česká hodinka* v Obz. v „Besedě“ skoro v každém čísle.

4. *Prostonárodní kalendář* v Obzoru 193 nn., 217 nn., 233 nn., 291 nn., 308 nn.

K n i h y:

5. *Národní písně moravské v nově nasbírané*. Ve sbírku sporádal a vydal F. B. Druhé sbírky Bartošovy svazek I.
6. *Naše děti*. Jejich život v rodině, mezi sebou a v obci, jejich poesii, zábavy, hry i práce společné popisuje F. B. 312 str. V Brně, nákladem Barvičovým. Toto vydání bylo do roka skoro všechno rozebráno.

1889.

1. *Doba vánoční ve zvycích a pověrách lidu moravského*. V Obzoru str. 1 nn., 17 nn., 33 nn.
2. *Hanák a Slovák*. Výňatek z rozpravy o moravských písních lidových, v Obzoru 193—194.
3. *Kdy a kde se zpívávalo*, rovněž výňatek ze zmíněné rozpravy, v Obz. 209—213.
4. *Poměr člověka ku přírodě, jakým se jeví v moravských písních lidových*. Výňatek z rozpravy zmíněné, v Obz. 233—236., 249—253.
5. *Poměr jednotlivce ke společnosti*, jakým se jeví v moravských písních lidových. Také výňatek v Obzoru 305—308.
6. *Čert páleníkem*. Překlad polské pohádky s tendencí proti pálení. V Obzoru 55—57.
7. *Sbírečka přísloví moravskoslezských* v Obzoru 12., 29., 45., 60., 75., 93., 157., 207.
8. *Aesthetický rozbor národní ballady „Srdce mateřské“* v Hlídce liter. 3—5.
9. *Rozbor a srovnání několika paralelních lidových písní moravských a slezských* v Hlídce liter. 353—356.
- 10.—12. *Posudky*: 1. Zibrtova spisu „Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní“ v Hlídce liter. 119—120; velmi příznivě posuzuje; 2. Sládkových „Skrivánčích písní“ v Hlídce liter. 50—54., rovněž velmi příznivý s vrocím doporučením mládeži; 3. Skuhravého básní „Mezi dětmi“ (v Hlídce

lit. 121—124.), nepříznivý, že chatrně a pracně složil špatné básně k pěkným obrázkům, nechutné rýmovačky plné chyb.

K n i h y:

13. *Národní písně moravské v nově nasbírané*, svazek II. Důkladný úvod o sbírkách a sběratelích, o povaze nár. písní moravských obsahuje 152 stran, sbírka sama 653 str. (dohromady 805 str.) a písní 1017. Vyšly nákladem „Matice Moravské“, ale B. nedostal honoráře, nýbrž vzdal se ho (asi 2400 K) na prospěch „Matice Mor.“, která byla v nesnázích peněžních.

14. *Skladba jazyka českého*, VI. vydání.

1890.

1. *O některých stránkách sousedské vzájemnosti a svépomoci*, jak se jeví v pospolitém životě našeho lidu. V ročence „O bidě lidské“ v Brně (str. 67—69.).

2. *Řeč o České akademii věd a umění*. V Obzoru 149—150.

3. *O pozdravech a jiných uctivostech a zdvořilostech našeho lidu*. V Obzoru 66—68.

4. *Starý Vincura* v Obzoru 145—146., 161—162. Obrázek ze života bývalých soukenníků moravských.

5. *Odpověď na kritiku mé sbírky Národních písní moravských*. V Obzoru str. 301—303., 318—319. Namířena jest na nevěcnou a útočnou kritiku jeho „Několika slov o lidových písních moravských“ uveřejněnou v Athenaeu 1890 čís. 10.

6. *Ve vlastní při* v Obzoru 45. Klidně, věcně a důstojně odpovídá na hanlivý přípis (korrespondenční listek) Fr. R. Antoše.

7. *Moravské národní písně o stavě manželském* v Liter. list. 4—5.

K n i h a:

8. *Kytice z národních písní moravských*, kterouž uvíli F. B. a Lev Janáček. V Telči nákladem Emila Šolce. XII + 222 (174 krásných písní s nápěvy). Sbírkou vydána za tím účelem, aby bránila hrubění vkusu a surovění mravův (IV.); vybrány poeticky nejcennější písně: 104 milostné, 14 elegických, 14 vojenských, 9 z přírody, 7 ze života, 26 ballad a legend. — S jakým porozuměním se potkala, vidno z toho, že za několik měsíců rozprodalo se 2000 výtiskův.

Pozn. Zároveň s Brandlem zvolen zase za redaktora Č M M.

1891.

1. *O domácím lékařství lidu moravského* v Č M M 89—101, 185—195, 285—297.

2. *O některých stránkách obrazné konkrétnosti a jadrné stručnosti našeho jazyka*. V Obzoru 17—18., 33—34., 49—50., 69—70. Ukazuje k rozdílu mezi češtinou a němčinou i francouzštinou, srovnává s obdobnými obrazy ruskými (instrum.), s latinou a řečtinou; podává praktické příklady z řeči lidové, ukazuje na nejčastější poklesky a dospívá k úsudku, že obraznější jest řeč lidu než vzdělancův.

3. *Smrt a pohřeb*. Dle zvyků, názorův a pověr lidu moravského popisuje F. B. v Obzoru 193—196. Zevrubně vyčerpává celou látku z Moravy a Slezska.

4. *Příspěvky k praktické poetice*: Pravá příčina (Anička dušička, kde si bola) v Hlídce liter. 441—442.

5.—6. *Posuzuje*: Zibrtovy Listy z českých dějin kulturních v Hlídce lit. 180—182; Slavičinského „Vlk Krampotů“ v Hlídce lit. 151—154.

K n i h y:

7. *Rukověť správné češtiny*. V Telči, nákladem Em. Šolce. Za nedlouho rozprodány všechny 3000 výtisků, tak že bylo záhy (1893) uspořádáno nové vydání.

8. *Česká čítanka pro I. třídu škol střed.* IV. přepracov. vyd.

1892.

1. *Drobné pověry lidu moravského* v Č M M 81—93., 193—198., 281—287.

2. *Výroční obyčeje, slavnosti a zábavy lidu moravského*. Ostatky. Půst. Sv. Jiří. Smrtná, květná neděle. Zelený čtvrtek. Velký pátek. Velkonoce. Večer filipojakubský. Letnice. Boží Tělo. Sv. Jan Křtitel. Dožínky. Pastva. Hody. V Obzoru 1—3., 17—20., 33—35., 49—51., 65—67., 84—86.

3. *Pověry a zvyky lidu moravského při hospodářství* v Českém Lidu (XV kapitol velmi důkladně a zajímavě vyčerpává tuto látku) 15—21., 125—131., 228—232., 332—339.

4. *Některé zprávy o skřítku dle dosavadních názorů lidu moravského* v Čes. Lidu 285—288.

5. *Posoudil* velmi příznivě Máchalův Nákres slovanského hájeslovi v Hlídce liter. 21—23.

6. *Milostné čary a kouzla našich děvuch*, v ročence „Chudým dětem (III. a IV. ročn.) na str. 46–51. Vypočítává „milodějně kvítí“, kouzelné nápoje („šťastnou vodu“) a jiná kouzla, jimiž dívky buď si chtějí přivábiti milence, nebo chtějí poznati, kdo jim souzen, anebo chtějí nevěrného obrátiti na pravou cestu.

K n i h y:

7. *Moravský lid*. Sebrané rozpravy z oboru moravské lidovědy. V Telči u Šolce. 328 str. Rozpravy byly doplněny a přepracovány. Jsou tu: 1. Výroční obyčeje, slavnosti a zábavy. 2. Prostonárodní kalendář. 3. O pozdravech a jiných uctivostech a zdvořilostech lidu moravského. 4. Starý Vincura. 5. Několik slov o národním kroji. 6. Chléb v názorech, obyčejích a pověrách našeho lidu. 7. Lidé vědomci. 8. O domácím léčení lidu moravského. 9. Pověry a zvyky lidu moravského při hospodářství. 10. Drobné pověry lidu moravského.

8. *Moravská svatba* (79 str.), vyšla v Praze u Šimáčka, jakožto II. číslo knihovny „Českého Lidu“. Ve spisku tom velmi podrobném a instruktivním použil jednak vlastních zkušeností, jednak všech pramenů tištěných i rukopisných; v 19 odřezcích podává úplný, názorný obraz moravské svatby.

9. *Kytice z národních písní moravských*, II. vydání.

10. *Lid a národ*, II. vydání.

11. *Boženy Němcové Babička*, upravená Bartošem, vyšla v II. vydání.

12. *Česká čítanka pro II. třídu*. III. opravené vydání.

1893.

1. *Kout dle obyčejův a pověr lidu moravského* v Čes. Lidu 13—17. str.

2. *Zaslánem* (tamtéž 332.) se brání proti nešetrné a nemístné výtce Eman. Kováře, jenž se nešetrně dotkl Bartošovy Dialektologie podle jakési mapy národopisné ve Vsetíně vyvěšené.

3. *Dvě moravské pověsti o císaři Josefovi a Ječmínkovi* v Č M M 19—24.

4. *O některých případech záporu nadbytečného* v Č M M 199—202.

5. *Posoudil „Český Lid“* v Č M M str. 81.

6. *Příspěvky ku praktické poetice*: „Ta naše chaloupka“ Svat. Moravského, „Turčín Poničan“ Sama Chaloupky tu rozbírá dle této

osnovy: 1. Úvod. 2. Vysvětlivky. 3. Osnova, děje. 4. Povahy jednajících osob. 5. Situační obraz. V Hlídce lit. 217—219., 297—301.

K n i h y:

7. *Vybrané spisy Bož. Němcové*. I. díl: Národní pohádky české. Do tisku upravil F. B. V Telči u Em. Šolce. 440 str., 38 pohádek.

8. *Rukověť správné češtiny*, II. vydání poněkud rozmnožené, ale bez podstatných změn. V Telči u Šolce.

9. *Malá Slovesnost* ve IV. vydání (340 str.) poopraveném, ale bez podstatných změn. V Brně u Winikra.

10. *Česká čítanka pro I. třídu* v V. vyd. u Urbánka v Praze.

11. *Česká čítanka pro III. třídu*. II. zcela přepracov. vydání.

1894.

1. *Česká čítanka pro II. třídu* ve IV. přepracovaném vydání. V zadu připojeny stručné zprávy o spisovatelích, rozřídění četiva, látka na slohová cvičení ústní a písemná, základní pojmy české metriky. Četba rozhojněna; články seřazeny dle jiných dělidel než prve, zastaralé nahrazeny vhodnějšími, novějšími.

2. *Česká čítanka pro IV. třídu*. III. přepracované vydání. Vynechána nauka o trópech a figurách, jakož i o základech české metriky, za to rozhojněna látka básnická (o 4 básně Vrchlického, 3 Čechovy a j.); také články prosaické nahrazeny novějšími; přidány zprávy životopisné a látka na úlohy (193—202.).

3. *Malá Slovesnost* v V. vydání ve spolku s Fr. Bílým a Leandrem Čechem **zcela přepracována** (439 str.). Osnova i theorie změněna, také látka změněna a rozhojněna. Stručné zprávy o spisovatelích a) domácích, b) cizích. Také postup dle pravidel paedagogických zlepšen: nejdřív látka, pak následuje theorie. Theorie (295—308.) dle nejnovějších názorův upravená, někde zkrácena, jinde zas rozhojněna o některé stránky nové (o formy provençalsko-vlašské, francouzské a orientální). Druhy básnické poněkud jinak seřazeny dle přirozeného vývoje a také jinak rozříděny. Theorie o básnictví dramatickém docela přepracována. Základní tvary prosaické dle jiných dělidel v jiné kategorie rozříděny a jinak seřazeny (proto dvakrát tolik látky potřebovaly než dříve). Látka básnická také značně rozhojněna (přidáno 100 stran); přihlíženo zejména k novějším nejlepším

plodům a tím látce nové svěžesti dodáho (pověsti přibrány z Jiráskova a Sedláčka, legendy z Zeyera, zpěvy bohatýrské z Legera a Kvapila, ballady a romance z Nerudy, Vrchlického a Táborského, romant. epos z Tassa a Zeyera, idyll. epos (Živsa), moderní epos z Byrona; podobně do lyriky přibrány básně z Vrchlického, Sládka, Machara, Sovy, Klášterského a j. Satira obohacena Hanumanem. — Ovšem o tuto přeměnu nevšední zásluha přísluší Bílému a L. Čechovi. — Kniha vyšla teprv r. 1895.

4. *Vybrané spisy Bož. Němcové*. II. díl. Národní pohádky slovenské. Z původního vydání r. 1857 vybral a do tisku upravil F. B. 309 stran, 35 pohádek. V Telči u Šolce.

1895.

1. *Zpráva o rukopisných sbírkách národních písní moravských z r. 1819*, chovaných ve Františkově Muzei v Brně. Podává F. B. Museum Francisceum „Annales“ str. 67—90.

Knihy:

2. *Dialektologie moravská*. II. díl. Nářečí hanácké a české. VIII+521 str. Připojeno: Skladba (283—290.). Slovník abecední 291—432. II. díl věcného slovníku 432—521.

3. *Vybrané spisy Boženy Němcové*. III. díl. Drobné povídky (Pan učitel. Rozárka. Chudí lidé. Chýže pod horami. V zámku a podzámčí). 333 str. V Telči u Šolce.

4. *Skladba jazyka českého*, VII. vydání zcela přepracované upraveno Dr. Ferd. Joklem. (148 str.)

Pozn. R. 1894 a 1895 neobjevují se v listech literárních příspěvky Bartošovy, neboť všechen čas zabralo mu jednak přepracování tolika knih učebních, jednak monumentalní práce: II. díl Dialektologie moravské vyšly r. 1895. Professori českých škol brněnských oslavili vydání toho díla zvláštním slavnostním večerem, o němž oceněn význam toho spisu a spisovateli vzdána pocta způsobem důstojným počátkem měsíce července. Viz *Obzor* 1895 str. 207.

1896.

1. *Hospodářství na starém gruntě moravském*. V *Obzoru* 1—4.

2. *O našich jménech vlastních*. S hlediska hlavně vlasteneckého uvažuje F. B. V *Hlídce* (měsíčníku vědeckém) str. 32—38., 103—115., 181—188., celkem 25 str. V úvaze I. velmi důkladné broji.

proti tomu, aby kněz proti vůli rodičů dával jméno křestní (svévolná to potupa). Přimlouvá se za jména česká, uvádí kněžím na paměť i nařízení církevní (35—37). — V II. části uvažuje o povaze příjmení, o původě a změně jejich, jak v cizině si je potvoříme, jak se němčila jména při křtu, na vojně a j. Podává fu celou historii těch proměn; i my sami chybně skloňujeme dle němčiny si je komolíme. V části III. uvažuje též o jménech osad, o původě a komolení jejich, jak často noyiny naše tu hřešívají, jak sami máme správnosti té hájiti a správně psáti.

3. *Moravská přísloví a pořekadla* v Českém Lidu 417—422., 541—546.

4. *Volksleben der Slaven in Mähren* v Oesterr. Ungar. Monarchie ve svazku: Mähren und Schlesien.

Knihy:

5. *Vybrané spisy Boženy Němcové*. Díl IV. (Pohorská vesnice. Dobrý člověk.) 418 str. V Telči u Šolce.

6. *Česká čítanka pro II. třídu škol středních*. V. zcela přepracované vydání (255 stran).

7. *Česká čítanka pro III. třídu škol střed.* III. přepracované vydání (211 str.). Provedl značné změny: postup článků změněn dle ročních počasí, mnoho článků nových jak básnických tak prosaických, zvláště z novějších básníků: Čecha (Leg. o Pánu Ježiši), Sládka, Klášterského přidáno. V čl. prosaických přihlížel pilně k dějinám a přírodní povaze české země. Přidal stručné zprávy životopisné, látku na úlohy, trópy a důležité figury.

1897.

1. *Ukázky našeho nynějšího jazyka spisovného* v *Obzoru* skoro v každém čísle v „Besedách“. Brojí proti anarchii jazykové; proč knihy školní tak nečesky se spisují, žurnalistika šíří nákazu jazykovou (ukázky toho bidného slohu); vytýká chybné skloňování, doslovné překládání z němčiny; o předložkách, pádech prostých, větách bezpodmětných, o příslovcích za jména přídavná a j. chybách.

2. *Otče náš a Zdráva's* jak se vyslovuje v *Obzoru* čís. 20.

Knihy:

3. *Česká čítanka pro IV. třídu škol středních*, IV. zcela přepracované vydání. Látka básnická rozhojňena zvláště

básněmi v l a s t e n e c k ý m i, vůbec vážně reflexivními (znělkami Kollárovými, listky „Růže stolisté“, Tři doby v zemi české a j.). Změny také provedeny v látce k úlohám, jiné příklady a vzory uvedeny. Články dle jiných dělidel uspořádány.

4. *Malá Slovesnost*, VI. vydání nezměněné, ve spolku s Bilým a L. Čechem.

1898.

1. *Robota na bývalém panství malenovském* v Českém Lidu 169—173., 315—318.

2. *Čítanky pro školy obecné díl I. a naše dětská literatura proučovací*. V Komen. 177—180., 196—198., 214—217., 228—230. Vytýká, že z pokladu poesie proučovací skoro nic nebylo vzato do té čítanky, chyby jazykové, suchoparný sloh, nemotorné rýmovavky, nechutnost a věcnou nesprávnost článků. Probírá důkladně nepodařené články a odsuzuje, protože do čítanek mají se vybírat věci nejlepší. Místo nich navrhuje národní písně a popěvky, doporučuje několik Sládkových básniček, pohádku o kohoutkovi, zpěvník Vorlův. — Do pozdějšího vydání českých čítanek vskutku mnoho vzato.

3. *Posoudil* veršovanou pohádku Čechovu O čarovném pavouku (v Komen. 91—93., 105—108.) velmi příznivě; prohlašuje ji za vzor, jak by se tento druh literatury pro mládež měl pěstovati i v moderní poesii. Vytýká ovšem drahotu knihy (1 zl. 80 kr.).

4. *Cizí slova* v Obzoru 207—208 (jak řemeslníci naši ve Vidni, vědecké časopisy, kritiky a noviny změňují naši řeč).

K n i h a :

5. *Česká čítanka pro I. třídu škol středních*. VI. přepracované vydání.

Pozn. K tisku přichystal II. vydání „Našich dětí“ (v březnu).

1899.

1. *Příspěvky k textové kritice lidových písní* Č M M 1—16. str.

2. *Böhmisch nebo českisch?* V 3. čísle Obzoru.

3. *Duše dle názorův a představ lidových* v Obzoru 65—66.

4. *Ruský překlad Jiráskových „Pověstí“* v 4. čísle Obzoru.

5. *Eine Reise nach Karthago*, tamtéž.

6. *Pozměněná pořekadla* v Obzoru 47—48. Opravuje chybná pořekadla a podává důmyslný a správný výklad jejich.

7. *Zbytečné titulování* (v Obz. 125.) na listovních adresách mělo by se dle francouzského způsobu obmeziti.

8. *Chyba lávky* v Obzoru 142.

9. *Kmocháček a kmotřenka na líc a na rub* v Obz. 147—148.

10. *Skutečně laciná četba* v Obzoru 175. Chváli Beaufortova „Přítele domoviny“, zejména Sienkiewiczovy „Křižáky“, káře sešitové vydávání spisův a zejména vytýká drahé vydávání sebraných spisů Sv. Čecha.

11. *Krakov katolický* v Obzoru.

12. *České hodinky* v „Komenském“. V úvodě (433—434.) ironicky vytýká zpozdilé němčení našeho slohu. I. Jméno podstatné (435—437.). II. Číslo (449—451.). III. Jméno přídavné (469—472.). IV. O číslovkách (485—488.). V. O náměstkách (505—508., 516—519.). VI. O příslovcích a spojkách (599—601., 618—620.). VII. O záporu (635—636.). VIII. O chybném zaměňování předložek (648—650., 664—665.). IX. Jména podstatná předložkami (684—685.). X. Zbytečné opisování předložek (695—696.). XI. Odlučné přípony německé (730—731., 743—745.). (Celkem 35 str.).

13. *Bratři Josef a František Vojtěchové, rektori zlinští*, v Kom. 353—355., 369—372., 385—387. Pěkný to obrázek staré školy před r. 1848 a zároveň pomník vděčnosti vlastním učitelům a příbuzným.

14. *Pověry paedagogické a jinak praktické* v Hlidce 103—105., 161—163. Velmi zajímavá to studie, jak nevinné a užitečné pověry našeho lidu pomáhají vychovávat mládež k slušnosti, dobroně, zdraví atd.

15. *Několik slov o literární vzájemnosti slovanské* v Hlidce 357—361., 409—415., 508—512. Uvádí možnosti, jak bychom ji mohli pěstovati. Na školách dle „Entwurf der Organisation“ měla by se čísti polština, odbírat časopisy slovanské, pěstovati terminologie vědecká; překládáme díla cizí dle polských a ruských překladův. Srovnávejme díla naše přeložená do polštiny a ruštiny a poznáme, jak se naše čeština odchyluje od slovanské skladby; ukazuje to názorně na překladě naší „Babičky“ přeložené do ruštiny od Petrovské. — Jsou tu zajímavé úvahy a myšlenky.

16. *Příслови z Moravy* v Čes. Lidu str. 328.

17. *Žertovné a satirické popěvky z Moravy* v Čes. Lidu 346—347. (o hospodářství, sedláku, ševci, řezníku a j.).

18. *O písničkách Sušilových* ve Vychodilově životopise Fr. Sušila.

Knihy:

19. *Naše děti*, II. vydání (284 str.) s obrázky Alšovými (na prospěch Ústřední Matice školské) valně rozhojněné.

20. *Malá Slovesnost*, ve spolku s Bílým a L. Čechem, VII. vydání podstatně nezměněné.

21. *Skladba jazyka českého*, VIII. vydání, zpracované Dr. Ferd. Joklem.

22. *Česká čítanka pro III. třídu*, IV. přepracované vydání s přídatkem o trópech a figurách, s poznámkami k článkům, se stručnými zprávami o spisovatelích, s roztríděním látky na slohová cvičení ústní a písemná, se vzornými osnovami i s rozbořem básní.

1900.

1. *České hodinky* v Komenském. XII. Ukázky nečeské fraseologie 6—8., 21—23., 36—38., 52—54., 68—70., 83—85., 100—102., 116—117. XIII. Německá úslovná jména podstatná atd. v dalších 17 číslech Kom. (celkem 42 stran). — Jsou to ukázky z připravovaného nového vydání „Rukověti správné češtiny“.

2. *Drobnůstky z dětské duševědy* v Komen. 737—740. Velmi zajímavé to pozorování psychologické na dětech vlastního synovce, jak se znenáhla rozvíjí duše dětská.

3. *Literární a umělecké aforismy* v Kom. str. 477. (pseudonym „Čtenář“).

4. *Skloňovati či neskloňovati kilo a deka* v Kom. 699.

5. *Jak podporují naše noviny heslo „Svůj k svému!“* Feuilleton v Kom. 701. (Na uváženou podává V. P.)

6. *Svůj k svému a naše rodiny* v Hlídce (pseudonym Jos. Oškera).

7. *Smích v soudní síni* v Hlídce (pseudonym Jos. Oškera).

Knihy:

8. *Národní písně moravské v nově nasbírané*. I. svazek III. Bartošovy sbírky vydané nákladem České Akademie.

9. *Domácí čítanka z lidu pro lid*. Podíl dědictví cyrilomethodějského na r. 1900. XVI + 463 str. Obsah: Předmluva. I. Škola mateřská (Ukolébavky, hry, vedení k pobožnosti, mravům a ctnostem); dětské pohádky, písně, hádanky, koledy, zábavky po-

četní a kreslicí, ptačí řeč. II. Pro domácnost i společnost: pohádky, pověsti, příslovi; výroční obyčeje, slavnosti a zábavy; svatba.

10. *Česká čítanka pro II. třídu škol střed.* VI. nezměněné vydání.

1901.

1. *Mžíkové vzpomínky z cesty do Paříže*. V Obzoru. I. Naši na cestách a v cizině (Obz. 4.). II. Francouzi a Němci 21—22. III. Vozidla pařížská 39—40. IV. Pařížské ulice 51—52. V. Jak jsme se měli v Paříži 101—102. Bystrozraký pozorovatel; srovnává národy. Pozoruhodnými důvody dokazuje, že jsme měli zůstatí při jméně Bohémiens a nezaváděti názvu Tchèques. Srovnává Francouze s Němci (laskavost s příkrostiti, Paříž s Vidní, jak se v obou městech zachází s národnostmi).

2. *Také několik slov k reformě ústavův učitelských* v Komen. 145—146. Podepsán xy. Zajímavé a praktické názory (na př. odkud bráti učitele do ústavův učitelských atd.), které by se asi osvědčily, kdyby byly provedeny.

3. *Drobné příspěvky k dětské psychologii* v Komen. 389—390. Pozorování ta konal spisovatel na dětech vlastního synovce.

4. *Jak tituluje a oslovuje náš lid* v Komen. 382.

5. *Hanáčká opera* z r. 1757 v Čes. Lidu 316—321., 387—390., 487—490. Má prý literární cenu; rozbírá se tu jazyk té památky, a otiskují se noty.

6. *Národopis Čechů moravských* v článku „Morava“ v Ottově Slovníku naučném 640—644.

7. *Ze života moravských Slováků* v premii Umělecké Besedy na r. 1901. Sídla, kroj, zvyky, kmenová povaha; zpěv, hudba a tanec.

8. *O zbytečném titulování* ve Věstniku čes. profesorů (otisk z Obzoru).

9. *Nářečí a staré kroje v okrese napajedelském* složeno v rukopise pro chystaný popis okresu napajedelského. Rkp.

Knihy:

10. *Kytice z písní národních moravských, slovenských i českých*. III. rozmnožené vydání v Telči u Šolce. Písně milostné rozhojněny o 13, elegické o 5, vojenské o 2, z přírody o 3, z ballad a legend 2 vypuštěny, celkem tedy o 21 písní více, a to českých a uhersko-slovenských.

11. *Nová rukověť správné češtiny* v Telči u Šolce. VIII + 228. O jednotlivých zjevech grammatických jedná souborně a soustavně, udává příčiny chyb. Obsah: Předmluva. 1. Hláskosloví. 2. Tvarosloví. 3. Kmenosloví. 4. Skladba. 5. Slovník. 6. Fraseologie. 7. O slohu.

12. *Národní písně moravské v nově nasbírané*, II. svazek. CXXXVI + 1196 stran, 2057 písní. Úvod o hudební stránce moravských písní a tanců jest od Leoše Janáčka. Písně zde uveřejněné nejsou arci všechny nové; mnohé jsou varianty nebo mají nový nápěv na známá slova. Některé nemají sice velké ceny básnické, ale značnou cenu hudební. Mezi známými písněmi nábožnými jsou nápěvy neznámé, ač vynikají krásnými melodiemi. Sbírká pěkně znázorňuje, kde se dosud nejvíce zpívá. Z moravského a některých pohraničných končin uherského Slovenska pochází (655 + 173) 828, písní podhoráckých a horáckých 448, valašských 414, z Hané jen 149 a z Lašska 131. Ohromného množství těch písní nenabíral ovšem sám; ale Bartošova zásluha jest, že si vyhledal a získal na mnohých místech schopné sběratele, že je povzbuzoval i podle zásluhy odměňoval; jména jejich tu též uvádí i s počtem písní (p. M. Zeman nabíral 739 písní, P. Mašíček 250, naduč. Doufalík 155, prof. Válek 110 atd.). — Obsah ohromné a cenné sbírky: Úvod. 1. Ballady. 2. Milostné. 3. Svatební. 4. Manželské. 5. Ze života. 6. Elegické. 7. Vojenské. 8. Žertovné a satirické. 9. Hospodní a hodové. 10. Tance. 11. Písně nábožné. 12. Legendy. 13. Přídavek (Hlasy živnostníků).

13. *Česká čítanka pro IV. třídu škol střed.* V. vydání.

Pozn. Toho roku přestal býti redaktorem Č M M.

1902.

1. *Líšeň*. Obrázek lidopisný, sestavil s P. Cyr. Mašíčkem a otiskl v Č M M, též o sobě (83 str.).

2. *Z lidopisných sbírek* v Čes. Lidu.

3. *Slova, jimiž se vyjadřují vněmy různých smyslů*, v Čes. Lidu.

4. *O nynějším hmotném úpadku našeho lidu a některých jeho příznaků*. Hlavně zaviňuje jej alkoholismus, útratnost, marnotratnost, vlastenectví, politika, soudilství, honba. Důkazy vyňaty z veřejných listův a ze skutečných případů, spisovatel na výstrahu vyvozuje smutnou dedukci logickou. V *Obzoru* 17—19., 34—37., 52—53.

5. *Posoudil* velmi příznivě a pochvalně *Zpěvy moravských Kopaničářů* od J. Černíka v *Komen.* 317. str.

Pozn. Toho roku připravil do tisku *Dětské pohádky* pro nejtětlejší naši mládež a odevzdal p. Prombergovi. — Také začal pracovati o dialektickém slovníku moravském, bedlivě sbíraje k němu materiál kromě svých spisů vlastních. — O prázdninách úplně k tisku přichystal spisek: *Sto lidových písní československých*. — Přednášel také v semináři brněnském „O významu ideí náboženských na život v úbec a národní zvlášť“ (dle *Obz.* 143.), dokládaje velmi poutavé výklady své množstvím zajímavých dat a citátů historických.

Knihy:

6. *Malá Slovesnost* v VIII. vydání podstatně nezměněném.

7. *Česká čítanka* pro III. třídu v V. vydání.

1903.

1. *Několik slov o lidové písni* ve *Věstniku* čes. prof. 193—196., 276—280. Výňatek ze spisku (z Úvodu) „Sto lidových písní československých“.

2. *Několik slov o pěstování zpěvu*, v *Obzoru* čís. 9—14.; otištěno také v učitelském časopisu „*Národ a škola*“ 29., 51., 69., 89.

3. *O písních kostelních* v *Obzoru* čís. 22. a 24. V obou člancích z příčin aesthetickohudebních i národních usiluje o reformu zpěvu na národních školách dle písní národních. (Má v té snaze mezi učitelstvem vážné i horlivé podporovatele (insp. Vorla), a snahy jeho docházejí porozumění a podpory.) Také si přeje, aby mnohá lidová píseň náboženská dostala se do chrámů našich místo zaváděných cizích.

4. *Potrestání karbaníci*. Místní pověst kapucinského kláštera brněnského v Čes. Lidu.

Knihy:

5. *Sto lidových písní československých s rozborů a výklady* (v *České knihovně zábavy a poučení* čís. 15.). Stran 159. S 11 ilustrací Mik. Alše. Obsah: Úvod (jak rozšířen býval zpěv národní, kdo byli skladatelé, o látce a formě písně lidové, o sběratelích a sbírkách písní nár., o básnické a hudební ceně jejich, o jazyku jejich str. 5—12.). 1. Písně o písních a zpěvu (6). 2. Ballady (22). 3. Legendy (4). 4. Písně milostné (20). 5. Písně o rodině (6). 6. Písně vojenské (5). 7. Písně o přírodě (9). 8. Vtipy a žerty,

humor a satira (19). 9. Elegie, nenie (9). — Stručný životopis Bartošův od Bílého.

6. „*Babička*“ *Boženy Němcové* v III. vydání.

1904.

1. *Ukázky našeho nynějšího jazyka spisovného* ve Věstniku čes. professorů str. 35—37., 93—98. I. Slova ve větě nesklonovaná nebo chybně sklonovaná. II. Chybné novotvary jmen přídavných. III. Slovník a frazeologie. (Bartoš čta noviny a spisy neustále sbíral materiál k Rukověti správné češtiny.)

2. *Dialektického slovníku moravského ukázka* otiskána v Komen. str. 538—539., 557—558.: Jména přídavná. Akkusativ s infinitivem v řeči lidové. Předložka *od*. Mocht. — V měsíci červenci byl už slovník úplně k tisku přichystán a po prázdninách odeslán České Akademii. Obsahuje prý přes 25.000 slov (dle „Komenského“).

1905.

1. *Ukázky našeho nynějšího jazyka spisovného* ve Věstniku čes. profes. str. 1—5., 327—331. VII. Náměstky. VIII. Sloveso. IX. K nauce o pádech prostých. III. Jména přídavná. IV. Příslovce místo doplňkových adiectiv. V. Číslovky. VI. Předložky. (Tím pořádkem otiskány.)

2. *Příspěvky k charakteristice našeho lidu* v Obzoru čís. 1—9.: 1. Dětský věk života lidového. 2. Zbožnost. 3. Pracovitost. 4. Dobrodějnost. 5. Družnost. 6. Poctivost. 7. Mravopověstnost. 8. Lid a příroda.

3. *Staročeský adverbialní výraz „všeho“* v Hlídce 135—136.; proti Pelikánovu tvrzení uvedený tvar vyhláší pravem za akkusativ.

K n i h y:

4. *Dialektický slovník moravský*, I. díl (str. 274). Spisovatel byl svou chorobou už tak zeslaben, že namáhavou korekturu toho díla vésti musil pisatel těchto řádků; spisovatel sám přehlížel jen archy vytištěné a opravil chyby v nich uvážené.

5. *Deset rozprav lidopisných*. Ve prospěch Národní jednoty pro východní Moravu v Olomouci. Stran 84. Nákladem Prombergrovým. Obsah: 1. Slovanští kmenové moravští. 2. Příspěvky k charakteristice našeho lidu. 3. Některé zprávy o skřítku dle dosavadních názorů lidu moravského. 4. Divé ženy dle dosavadních pověr lidu moravského. 5. Duše dle názorův a představ lidových.

6. Těhotenství a kout dle obyčejův a pověr lidu moravského. 7. Smrt a pohřeb dle zvyků, názorův a pověr lidu moravského. 8. Hospodářství na starém gruntě moravském. 9. Dvě moravské pověsti o císaři Josefu a o Ječmínkovi. 10. Bratři Josef a František Vojtěchové, rektori Zlinští. — Vročení spisu jest arci 1906, ale vyšel na podzim r. 1905.

6. *Malá Slovesnost* ve spolku s Bílým a L. Čechem, IX. vydání zcela přepracované (VI+448). Ježto přepracování jest hlavní zasluhou obou pomocníků jeho, neuvádím tu nastalých změn.

7. *Česká čítanka pro II. třídu* škol středních, VII. vydání.

1906.

Dialektický slovník moravský, díl II. (str. 275—566). Korekturu tohoto dílu obstaral též pisatel těchto řádkův, a úsilí jeho se podařilo, že ještě před velkonocemi slovník byl dotiskn na velikou radost spisovatelovu. — Už předešlého roku zaznamenal si Bartoš dodatky k slovníku a nashromáždil jich asi na 400 cedulek, jež o prázdninách měly se uspořádati do tisku a ve zvláštním sešitě vydati. Zůstaly zatím v rukopise, jež uspořádá pisatel těchto řádků dle poslední vůle nebožtíkovy.

Paměti životopisné hodlal spisovati, povzbuzen byv zejména příkladem V. V. Tomka; arci chtěl v nich zaznamenati jen věci důležité, jimiž by se objasnily kulturní poměry moravské, zejména školské a literární. Ale smrt bohužel překazila úmysl ten.

Česká čítanka pro IV. třídu škol střed.; uspořádal ji prof. Kabelík.

Kytice z lidového básnictva skvostně ilustrovaná p. Kašparem. vyšla konečně u Prombergra v Olomouci. Jest v ní 26 dětských pohádek otisknutých většinou v „Domácí čítance“ a některými novými rozmnožených. Obsah: 1. Říkadla. 2. Ptačí řeč. 3. Dětské pohádky. 4. Písňe (s nápěvy). 5. Koledy. 6. Hádanky.

Umělecké a vědecké zprávy.

Listy biskupa Marka Khuena občanům Příborským. Uveřejňuje Ant. Klvaňa. Od biskupa Marka je v archivě městském listin několik. Listina z roku 1555, vydaná na Kroměříži v sobotu před slavným hodem Seslání Ducha sv., pojednává o vaření piva, o výčepu piva a vína. Zní: